

Голові Разової спеціалізованої вченої ради
ДФ 35.829.001 Львівського державного університету
фізичної культури ім. Івана Боберського,
д-р пед. наук, професору Данилевич М.В.

Відгук

офіційного опонента, доктора наук з фізичного виховання та спорту,
професора Єдинака Геннадія Анатолійовича,
на дисертаційну роботу Анохіна Євгена Дмитровича
«Модернізація спортивно-масової роботи у вищих військових навчальних
зкладах для формування ціннісного ставлення курсантів до фізичного
вдосконалення», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка,
за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт

Актуальність обраної теми. На сучасному етапі підготовка особового складу в арміях провідних країн світу відбувається з урахуванням положення про недостатність тільки спеціальних знань і військово-професійних навичок. Майбутні офіцери повинні мати високий рівень рухових спроможностей і функціональних можливостей, адже у бойових умовах саме вони є визначальними в ефективності військово-професійних дій. Забезпечується такий рівень, передусім належною організацією і дієвим програмно-нормативним наповненням фізичного виховання. Аналіз відповідних джерел інформації засвідчує домінування завдань, пов'язаних із розвитком фізичних якостей і формуванням рухових навичок майбутніх офіцерів.

Водночас, дослідники та практики дотепер недостатньо уваги приділяють питанням мотивації та потреб, інтересів й ціннісного ставлення майбутніх офіцерів до реалізації фізичної активності, передусім під час професійної діяльності. При цьому, практично відсутні дослідження, спрямовані на розв'язання такої проблеми за допомогою спортивно-масової роботи у вищому військовому навчальному закладі.

Ураховуючи зазначене, актуальність теми дисертації, обраної здобувачем, не викликає сумнівів.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз матеріалів дисертації засвідчує наявність логічного зв'язку між темою дисертації та визначеними метою, завданнями, об'єктом, предметом дослідження, а також обраними організацією і методами дослідження. Зокрема, під час дослідження у комплексі із загальнонауковими (аналіз, узагальнення) були використані

педагогічні методи, а саме тестування, експеримент, соціологічні (письмове опитування) та методи математичної статистики.

Відзначаємо також, що досягнення мети дослідження здобувач забезпечив поетапним вирішенням чотирьох завдань. Така організація сприяла одержанню необхідних теоретико-емпіричних даних, а коректне застосування методів математичної статистики підвищило надійність та об'єктивність висновків, зроблених після вирішення кожного завдання.

Крім цього, у позитивному полі відзначаємо, що здобувачу вдалося досить ґрунтовно, виважено, чітко, у логічній послідовності розкрити теоретичні позиції, що склали міцне підґрунтя подальшого експериментального дослідження. Для цього загальнонауковими методами здобувач опрацював 284 джерела інформації й одержав ретроспективну інформацію про теоретико-методологічні та прикладні засади виховання ціннісного ставлення курсантів вищих військових навчальних закладів до фізичного вдосконалення у спортивно-масовій роботі. Зокрема було вивчено психолого-педагогічні передумови формування ціннісного ставлення курсантів до фізичного вдосконалення у системі вищої освіти; здійснено аналіз спортивно-масової роботи курсантів із позицій гуманізації і демократизації освітнього процесу, а спорту у вищих військових навчальних закладах із позицій діяльнісного підходу; систематизовано інформацію про використання спорту у військових навчальних закладах іноземних армій як засобу формування потреби кадетів у постійному фізичному вдосконаленні.

Завдяки реалізації наступного етапу дослідження, який передбачав проведення констатувального експерименту, були одержані дані, що дозволили здобувачу виявити недоліки фізичного виховання щодо формування у курсантів ціннісного ставлення до фізичного вдосконалення. Ураховуючи такі дані, здобувач розробив відповідну педагогічну програму, основа ідея якої – використовувати спортивно-масову роботу для формування у курсантів ціннісного ставлення до фізичного вдосконалення. У зв'язку з цим обґрунтовано авторську розробку, що враховує вимоги принципів взаємообумовленості та взаємосприяння перетворюючого, пізнавального, ціннісно-орієнтаційного та комунікативного видів педагогічної діяльності. Відбувається реалізація розробки на засадах свободи вибору курсантом певного виду спорту (фізичної вправи для самостійного вдосконалення), відмови від адміністративно-командного та акцент на діалогову форму спілкування.

Експериментальна перевірка розробленої програми засвідчила її високу ефективність у вирішенні поставлених завдань.

Усе зазначене раніше викладено в тексті дисертації, що містить умовні позначення, вступ, 5 розділів, висновки, посилання і додатки. При цьому, у вступі обґрунтовано вибір теми роботи, наведено аргументи на користь використаного методологічного апарату та необхідності проведення досліджень у визначеному науковому напрямі; обсяг 1-го розділу практично

відповідає встановленій нормі, адже займає 32 сторінки з усіх 185 основного тексту, тобто не перевищує 20 % загального обсягу основного тексту; висновки у кожному розділі узагальнюють результати, одержані на певному етапі дослідження; загальні висновки відображають результати вирішення поставлених завдань.

Наукова новизна. Дисертаційне дослідження Є. Д. Анохіна відзначається науковою новизною. Передусім, це стосується авторської програми формування у курсантів ціннісного ставлення до фізичного вдосконалення, яку можна віднести до абсолютно нової інформації. Новими також є дані про теперішній рівень мотиваційно-ціннісного ставлення майбутніх офіцерів до свого фізичного вдосконалення на початку навчання у вищому військовому навчальному закладі (є недостатнім) та про відсутність умов для його підвищення протягом навчання. Також наявну інформацію доповнено новою, а саме яка стосується існування залежності між ефективністю формування ціннісного ставлення курсантів до занять фізичними вправами у різних формах та взаємовідносинами між викладачем і курсантом. Новими даними забезпечено подальший розвиток наукового уявлення про систему спортивно-масової роботи у навчальних закладах збройних сил країн Північноатлантичного альянсу та її роль у підготовці військових кадрів.

Повнота викладу матеріалів дисертації в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Матеріали дисертації викладено у 10 наукових публікаціях здобувача, а саме: одна – у збірнику, що входить до наукометричної бази Scopus; 5 – у фахових виданнях України; 4 публікації виконані одноосібно. При цьому, інформація 1 розділу представлена у двох публікаціях, 3 розділу – п'яти публікаціях, 4 розділу – трьох публікаціях. Кількість публікацій, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації, – 6, кількість публікацій, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації, – 4. Аналіз їхнього змісту засвідчує повноту викладення результатів дослідження.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Перевірка тексту дисертаційного дослідження на плагіат засвідчила відсутність порушень академічної доброчесності здобувача, передусім у частині запозичень інформації інших дослідників без відповідного посилання. При використанні системи Unichek результат – 9,84% (витяг додається), якщо не враховувати інформацію з розділу посилання, то відсоток буде ще меншим. Відзначаємо, що в тексті коректно представлено інформацію інших дослідників, зокрема наприкінці такого тексту здобувач зазначає джерело, з якого її було одержано.

Зауваження до дисертаційної роботи. Попри позитивну оцінку рецензованої дисертації висловлюємо окремі зауваження, побажання, дещо інше бачення вирішення окремих положень, що потребують відповідей і пояснень здобувача.

1. При посиланні на літературне джерело, якщо воно одне і не є статтею, потрібно, крім порядкового номера, вказувати також сторінку, де

розташована інформація, що цитується. Цього не знаходимо у тексті дисертації на сторінках 27, 30, 41.

2. Потребує пояснення словосполучення «педагогічне спостереження (тестування)», що знаходиться на с. 70, адже у такій редакції обидва методи сприймаються як тотожні.

3. На с. 74 подано середній вік курсантів, але при цьому не зазначена помилка середнього, що у таких випадках є обов'язковим.

4. У межах сторінок 125-131 подано інформацію дослідження на теоретичному рівні, що дуже опосередковано стосується власне змісту авторської програми. Доцільно було подати таку інформацію у розділі 1.

Інформація, представлена на сторінках 131-134, фактично відтворює інформацію, що міститься у розділі 2, зокрема при описі змісту педагогічного експерименту (с. 74-76). Те саме стосується с. 179.

5. У таблиці 4.2 здобувач подає мотиви, на які відбувався вплив визначеними засобами фізичного виховання. Проте незрозуміло, чію класифікацію мотивів було використано, оскільки їхня назва відрізняється від пропонованих іншими дослідниками, зокрема С. С. Занюком (2002), Х. Хекгаузенем (2003), Л. Декерсом (2007).

6. Пояснення потребує положення експериментальної розробки, що засвідчує (цитую зі сторінки 21) відмову від проведення спортивно-масової роботи адміністративно-командним способом.

7. Кількість загальних висновків – 13. На нашу думку їх забагато, адже кількість поставлених завдань тільки 4. Доцільно було зменшити кількість об'єднанням, узгодивши більшою мірою із завданнями дослідження.

Нарешті не можемо погодитись із використанням словосполучення «фізична підготовка» у тому значенні, яке воно відображає, якщо використовувати термінопоняття наукової дисципліни «Теорія фізичного виховання». Розуміємо, що настановчі документи ЗСУ використовують саме таку термінологію. Проте у науковому дослідженні цю неузгодженість у трактуванні потрібно було скорегувати відповідним поясненням у тексті дисертації та використовувати, на нашу думку, термінопоняття «фізичне виховання».

Зазначені сумніви, зауваження, запитання, побажання викладу матеріалу дисертації аж ніяк не знижують досить високої її загальної оцінки, що повністю відповідає дослідженню рівня доктора філософії.

Висновок. Дисертаційна робота Анохіна Євгена Дмитровича на тему «Модернізація спортивно-масової роботи у вищих військових навчальних закладах для формування ціннісного ставлення курсантів до фізичного вдосконалення» є завершеним самостійним дослідженням, містить нові, науково обґрунтовані дослідницьким шляхом результати проблеми, яку розв'язував здобувач. Одержані ним емпіричні дані збагачують методіку, а також певною мірою теорію фізичного виховання у закладах вищої освіти, педагогіку, вікову психологію і фізіологію. Крім цього, матеріали дисертації будуть затребувані освітнім процесом вищої школи.

Рецензована дисертаційна робота відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (зі змінами), Порядку проведення експерименту з присудження доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167, а її автор Анохін Євген Дмитрович заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Офіційний опонент:

доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор,
професор кафедри теорії і методики фізичного виховання,
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка

Г. А. ЄДИНАК

